

Квасницька Р.С. Роль малого бізнесу у забезпеченні сталого розвитку регіонів України. *Сталий розвиток регіонів України: проблеми забезпечення та реалізації*: матеріали щоріч. наук.-прак. конф. (Одеса, 25 травня 2018 р.). Одеса. ОРІДУ НАДУ, 2018. С.44-47.

УДК 332 (477)

Квасницька Р.С., професор
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького національного університету

РОЛЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

В умовах глобалізації розвитку суспільства питання формування умов і підтримки сталого розвитку стають дедалі актуальнішими і, водночас, складнішими. Необхідним стає врахування дії численних факторів впливу на розвиток, які в змінюваних умовах навколишнього середовища перебувають у стані постійного руху і неврівноваженості.

Так як сталий розвиток регіону – це розвиток, що задовольняє потреби сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби, він має бути спрямований на вирішення трьох основних завдань, необхідних для поступу людського суспільства, а саме [1, с. 17–18]:

- поліпшення якості життя населення (та середовища його проживання);
- підвищення продуктивності суспільної праці;
- збереження та ренатуралізацію природи (природного довкілля).

І саме сталий розвиток регіонів виступає основою поступального розвитку країни, а впровадження його принципів – передумовою інтеграції України в європейське співтовариство. Отже, стійкість розвитку регіону можна визначити як динамічний процес, спрямований на стабільне накопичення і збільшення потенціалу регіонального розвитку за рахунок ефективного управління виробничими, фінансовими, соціальними, природоресурсними, трудовими, управлінськими ресурсами території з урахуванням ризику і невизначеності. Тому регіональний розвиток може вважатися стійким, якщо [2, с.194]:

- по-перше, забезпечується бажаний рівень виробництва, що задовольняє соціальні та господарські потреби населення і господарюючих суб'єктів;
- по-друге, реалізується принцип вирівнювання соціально-економічних показників життєдіяльності регіону в зіставленні зі середнім по країні рівнем;
- по-третє, забезпечується збереження і накопичення економічного потенціалу території;
- по-четверте, підвищується рівень конкурентоспроможності території;
- по-п'яте, підтримується належний рівень природного довкілля.

За таких умов, сьогодні, як ніколи, вагомого значення для сталого розвитку України загалом та окремих її регіонів зокрема, набуває розвиток малого підприємництва, яке виступає важливим джерелом економічного

зростання суспільства. Так, рівень розвитку малого бізнесу сигналізує про масштаби і якість ринкових відносин, про ефективність виробництва в регіоні і в країні загалом. Із зміною соціально-економічних факторів і потреб суспільства, розвитком продуктивних сил критично переоцінювались погляди щодо суті і значення малого підприємництва. Аналіз історичного досвіду становлення і розвитку підприємництва загалом доводить, що воно є соціально-економічною основою ринкової економіки, необхідною і достатньою умовою для її виникнення і розвитку.

Малим підприємництвом є не тільки цілеспрямована підприємницька діяльність фізичної чи юридичної особи, яка пов'язана з підвищеним ризиком, засновану на використанні інноваційної ідеї, основною метою якої є максимізація прибутку за рахунок виробництва і продажу товарів, виконання різних робіт і надання різноманітних послуг, що враховує економічний, соціальний, екологічний та стратегічний складники даної господарської діяльності фізичної або юридичної особи, з обов'язковим дотриманням норм законодавства, а й прагнення малого підприємництва як економічної необхідності стати сполучною ланкою між великим і середнім підприємництвом і суспільством в особі споживача.

Роль і місце малого підприємництва в розвитку економіки регіонів виявляються в функціях, які йому притаманні, а саме:

- формування конкурентного середовища. Відомо, що в умовах вільної ринкової економіки конкуренція є відображенням відносин змагання між господарськими елементами, коли їх самостійна діяльність ефективно обмежує можливості кожного з них вплинути на загальні умови обігу товарів на даному ринку, а також стимулює виробництво тих товарів, яких потребує споживач. Тоді діяльність учасників ринкових відносин набуває динамічного характеру, вона пов'язана з економічною відповідальністю та ризиком підприємця, що перетворює його на своєрідний соціальний двигун економічного розвитку [3];

- можливість оперативно реагувати на зміни кон'юнктури ринку, що надає ринковій економіці необхідної гнучкості;

- внесок малого підприємництва в здійснення прориву з ряду важливих напрямів НТП, передусім у галузі електроніки, кібернетики, інформатики тощо;

- вирішення проблеми зайнятості, тобто здатність малого бізнесу створювати нові робочі місця й поглинати надлишкову робочу силу під час циклічних спадів та структурних зрушень економіки;

- пом'якшення соціальної напруги і демократизації ринкових відносин, тобто послаблення притаманної ринковій економіці тенденції до соціальної диференціації та розширення соціальної бази реформ, що здійснюються на даному етапі.

Таким чином, роль та функції малого підприємництва полягають не тільки в тому, що воно є одним із найважливіших дійових факторів сталого економічного розвитку суспільства, яке спирається на ринкові методи господарювання. Його важливою функцією є сприяння соціально-політичній стабільності суспільства, тобто воно відкриває простір вільному вибору шляхів і методів роботи на користь суспільства та забезпечення власного добробуту.

Необхідно відмітити, що малий бізнес є інноваційно орієнтованим за своєю природою та здатним швидко адаптуватися до ринкового середовища завдяки виробничій гнучкості, адаптації до зростаючих запитів споживачів, поглибленні спеціалізації, він є ініціатором технологічних та організаційно-управлінських змін. Тому розвиток малого підприємництва має велике значення для реалізації інноваційно-інвестиційної та соціально-орієнтованої моделі економічного розвитку регіонів. При цьому, зауважимо, що роль малого бізнесу в інноваціях є багатогранною:

- з одного боку, він забезпечує інноваційні процеси в економіці окремого регіону та країни загалом, сприяючи вдосконаленню виробництва та управління;

- з іншого боку, підприємець, який безпосередньо залучений до виробництва наукомісткої продукції, породжує попит на нові розробки, забезпечуючи безперервний прогрес.

Мале інноваційне підприємництво забезпечує швидкість технологічних змін і тим самим має перевагу перед великими корпораціями у випадку, коли треба динамічно комерціалізувати новітні технології чи задовольнити інноваційний попит споживачів.

Отже, малі підприємства є одним із дієвих засобів вирішення першочергових соціально економічних проблем окремих регіонів та держави загалом, таких як:

- прискорення структурної перебудови економіки;
- забезпечення насиченості ринку товарами і послугами;
- створення конкурентного середовища;
- створення нових робочих місць шляхом самозайнятості;
- забезпечення ефективного використання місцевих сировинних ресурсів тощо.

Враховуючи досвід провідних країн світу, можна стверджувати, що успішною країна може бути тоді, коли в ній достатньо розвинене мале підприємництво, яке, як найважливіша складова сучасного виробництва багато в чому сприяє підтримці конкурентного тону в економіці, створює природну соціальну сферу суспільного устрою, організованому на засадах ринку, а також формує новий соціальний прошарок підприємців..

Тому, для зростання інноваційної активності малого бізнесу та, як наслідок, зростання економіки регіонів країни, перш за все необхідна державна підтримка малого підприємництва, тобто держава повинна активно удосконалювати механізм державної фінансової підтримки малих підприємств за допомогою таких інструментів фінансової підтримки, як надання: субсидій, позик, податкових знижок (або повне звільнення від інших податків), податкових пільг малим підприємствам, що займаються інноваційною діяльністю, знижок на науково-дослідні роботи тощо.

Література

1. Участь громадськості у забезпеченні сталого розвитку територіальної громади : [наук.-метод. розробка] / [кол. авт. : А. Й. Серант, П. І. Шевчук, В. І. Карпук та ін.] ; за заг. ред. П. І. Шевчука, А. Й. Серанта. – К. : НАДУ, 2009. – 72 с.
2. Гончаренко М. В. Теоретичні засади сталого розвитку територій / М. В. Гончаренко // Теорія та практика державного управління. – 2014. – Вип. 1. – С. 190-198.
3. Рижаківа Г. М. Роль і місце малого підприємництва в національній економіці України [Електронний ресурс] / Г. М. Рижаківа // Ефективна економіка. – 2011. – № 1. – режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=450>